Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2003–2004

27 728 Wijziging van de Wet op de expertisecentra, de Wet op het primair onderwijs en de Wet op het voortgezet onderwijs in verband met de invoering van een leerlinggebonden financiering en de vorming van regionale expertisecentra (regeling leerlinggebonden financiering)

Nr. 60

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 december 2003

In oktober jl. heb ik u laten weten dat ik begin december het eerste advies van de LCTI zou ontvangen en dat ik u zo spoedig mogelijk daarna door middel van een voortgangsrapportage «zorg» zou informeren over WSNS en over de invoering van de wetgeving leerlinggebonden financiering (LGF). De voorliggende rapportage betreft echter alleen de ontwikkelingen op het gebied van de leerlinggebonden financiering. De reden waarom WSNS in deze rapportage onbreekt is dat de rapporten van diverse onderzoeken, naar ondermeer de wachtlijsten in het speciaal basisonderwijs (sbao), de PCL en de kwaliteit van het onderwijs in het sbao, die in samenhang beschouwd moeten worden, nog niet allemaal zijn opgeleverd. Daar er op 28 januari a.s. een algemeen overleg over LGF staat gepland heb ik ervoor gekozen om u nu eerst te informeren over LGF. In januari zal ik u informeren over WSNS.

Op 1 augustus jl. is de Wet van 28 november 2002 tot wijziging van de Wet op de expertisecentra, de Wet op het primair onderwijs en de Wet op het voortgezet onderwijs in verband met de invoering van een leerlinggebonden financiering en de vorming van regionale expertisecentra (regeling leerlinggebonden financiering) in werking getreden. Met de invoering van deze wet is een aantal belangrijke wijzigingen in de organisatie van het onderwijs aan leerlingen met een handicap gerealiseerd:

– Ouders hebben de keuze hun kind in te schrijven bij een reguliere school of bij een school voor (v)so van de soort waarvoor het kind is geïndiceerd;
– Indicatiestelling van de leerlingen wordt gedaan door onafhankelijke commissies die werken met landelijk vastgestelde criteria;
– De scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs zijn gaan samenwerken in regionale expertisecentra (REC's).

In deze voortgangsrapportage, de vijfde inmiddels, informeer ik u over de eerste ervaringen met de invoering van de leerlinggebonden financiering,

KST73470
0304tkkst27728-60
ISSN 0921 - 7371
Sdu Uitgevers
's-Gravenhage 2003

over de ontwikkelingen in de nog lopende trajecten en over de verdere voortgang.

I. REC-vorming/Invoering LGF in het (v)so

Spreiding (v)so

De wet biedt de mogelijkheid om door middel van het inrichten van nevenvestigingen en door verbrede toelating te komen tot een betere spreiding en toegankelijkheid van het (v)so. Ter voorbereiding op de invoering van de nieuwe wetgeving hebben praktisch alle REC's voor 1 juni jl. een spreidingsplan ingediend. In dit plan zijn de wensen van de scholen binnen het REC opgenomen ten aanzien van het inrichten van nevenvestigingen en de wensen ten aanzien van verbrede toelating. Aanvragen zijn goedgekeurd indien deze voldeden aan de daarvoor gestelde eisen (overeenstemming binnen het REC, met aanpalende REC's, en voor een nevenvestiging ook overeenstemming met de gemeente waar de nevenvestiging wordt gevestigd). Dit heeft geresulteerd in de inrichting van bijna 100 nevenvestigingen per 1 augustus jl. Sinds die datum worden op meer dan 150 scholen leerlingen verbreed toegelaten. Al met al is er sprake van een substantiële uitbreiding van het onderwijsaanbod; hetgeen aan de bereikbaarheid voor de leerlingen ten goede komt.

Expertisebekostiging voor bestaande scholen voor meervoudig gehandicapten (MG)

In artikel VII van de WEC is geregeld dat vanaf 1 augustus 2003 expertisebekostiging wordt vastgesteld voor bestaande scholen of afdelingen voor meervoudig gehandicapte kinderen waaraan onderwijs wordt gegeven aan kinderen met een andere combinatie van handicaps dan die op basis van artikel 2, vijfde lid van de WEC zijn geformuleerd. Op basis van dit artikel is voor 52 scholen of afdelingen voor MG bekeken welke gevolgen de nieuwe wetgeving heeft. Vastgesteld is of de combinatie van handicaps die de school/ afdeling aanbood ook onder de nieuwe wetgeving bleef bestaan, of dat zij in aanmerking kwamen voor expertisebekostiging indien de MG combinatie van de school/ afdeling zou vervallen. Het resultaat hiervan is: voor 10 scholen/ afdelingen is expertisebekostiging vastgesteld; voor 33 scholen heeft een wijziging plaatsgevonden in de MG-combinaties:

- bij 17 scholen cluster 3 is de combinatie LG/MLK/ZMLK omgezet in LG/ZMLK
- bij 8 scholen in cluster 2 is de combinatie SH of DOOF in combinatie met LOM/MLK/ZMLK omgezet in SH of DOOF in combinatie met ZMLK
- bij 8 scholen (cluster 2 en 3) is de MLK component in de MG-combinatie omgezet in ZMLK;
- voor 11 scholen die in de beschikking LG in combinatie met alleen ZMLK hadden vermeld, verandert er niets.

Met een viertal scholen vindt nog nader overleg plaats over de inpassing van de MG-combinatie van de school binnen de wettelijke kaders.

Experiment Gewoon Anders in Almere

In artikel XIV van de WEC is bepaald dat het experiment in Almere dat op 1 augustus 1997 van start is gegaan wordt aangepast aan de WEC. Hiertoe is overleg gevoerd met de Stichting Gewoon Anders (SGA), de uitvoerder van het experiment. Dit overleg heeft geresulteerd in een nieuw convenant dat op 15 december jl. door de stichting en mij is ondertekend. De belangrijkste afspraken die zijn gemaakt:
Vanwege de noodzakelijke afstemming tussen het experiment en het (voortgezet) speciaal onderwijs in de regio wordt geen apart REC

«Gewoon Anders» gevormd. De stichting Gewoon Anders (SGA) participeert in de REC's cluster 2,3 en 4 in de regio.
Ouders in Almere hebben de keuze tussen het onderwijs- en begeleidingsaanbod van de SGA enerzijds en het onderwijs- en begeleidingsaanbod van de REC's anderzijds.
De SGA heeft wel een eigen commissie voor de indicatiestelling (CvI). Deze commissie, die net als de andere CvI's onder toezicht staat van de LCTI, gaat ook ervaring opdoen met functionele indicatiestelling. De stichting heeft hierover afspraken gemaakt met de LCTI.
Binnen het experiment zijn drie modellen voor integratie ontwikkeld:

1. kind in groep (KIG): dit is de vorm van integratie waarbij een leerling met een handicap onderwijs volgt binnen een reguliere school en klas;
2. groep in school (GIS): een aantal leerlingen met een handicap zit in een aparte klas op een reguliere school. Leerlingen kunnen een deel van het programma in een reguliere klas volgen en er worden activiteiten gezamenlijk met reguliere klassen gedaan.
3. groep gekoppeld aan school (GGaS): leerlingen volgen onderwijs op een andere locatie. Kinderen met verschillende handicaps zitten bij elkaar in de klas. Waar mogelijk zijn er momenten van integratie en gezamenlijke activiteiten (viering Sinterklaas, kerst e.d.);

Wat betreft de bekostiging wordt het experiment ingepast binnen de WEC-systematiek. Dit betekent dat de SGA voor leerlingen in het KIG-model en leerlingen in het GIS-model de (reguliere) leerlinggebonden financiering ontvangen. Voor leerlingen in het GGaS-model geldt dat de stichting de meerkosten ontvangt van een leerling in het regulier onderwijs ten opzichte van een leerling van die onderwijssoort in het speciaal onderwijs.
Het experiment wordt uitgebreid met voortgezet onderwijs. De SGA krijgt de mogelijkheid om ook binnen het voortgezet onderwijs vormen van integratie te ontwikkelen.

Bezwaaradviescommissie BAC

De nieuwe wetgeving voorziet er in dat de gezamelijke REC's binnen één cluster een bezwaar advies commissie (BAC) instellen, die tot taak heeft advies uit te brengen in geval ouders bezwaar maken tegen de beslissing van de commissie voor de indicatiestelling. De REC's, hebben ter voorbereiding op de invoering van de LGF wetgeving gezamenlijk een adviescommissie ingericht conform artikel 28, achtste lid. In de vorige voortgangsrapportage heb ik aangegeven dat de REC's, met ondersteuning van de wegbereiders onderzochten op welke wijze gekomen kon worden tot een efficiënte inrichting van een dergelijke commissie. Gekozen is voor een model met één Bezwaar Advies Commissie (BAC) met daarin per cluster een «kamer». De commissie kent een onafhankelijke voorzitter en per kamer een secretaris. Daarnaast is voor alle disciplines die in de CvI's van de onderscheiden clusters vertegenwoordigd zijn een BAC-lid aangetrokken. Tot eind november waren er ruim 30 bezwaarschriften in procedure genomen door de BAC. In het kader van de monitor zal de BAC periodiek rapporteren over de omvang en aard van de door haar afgegeven adviezen.

De «8ste etappe» en daarna

Meer informatie over de inrichting van de REC's, de vormgeving van de taken en overige ontwikkelingen op het gebied van de REC-vorming staat in de voortgangsrapportage van de wegbereiders, getiteld «De achtste etappe» (zie bijlage).
De achtste etappe is de laatste voortgangsrapportage van de wegbereiders LGF.
Met ingang van 1 januari 2004 beëindigen de wegbereiders hun werk-

zaamheden. Zij hebben in de afgelopen jaren een essentiële bijdrage geleverd aan de voorbereiding en de invoering van de nieuwe wetgeving waarvoor ik hen heel erkentelijk ben. Er is een dekkend netwerk van REC's tot stand gekomen en zoals uit de laatste etappe blijkt een groot aantal impulsen gegeven aan de activiteiten binnen de REC's, zoals de ambulante begeleiding, de handelingplanning, de inrichting van het vso enz. De ontwikkelingen zijn echter nog niet afgerond. De komende jaren zullen de gegeven impulsen verder uitgewerkt moeten worden om tot verdere kwaliteitsverbetering van het onderwijs aan gehandicapte kinderen te komen. Het is van belang dat deze kwaliteitsverbetering door de scholen en de REC's zelf ter hand wordt genomen. Ik heb de wegbereiders gevraagd om in de komende maanden in overleg met het onderwijsveld een plan uit te werken hoe de ondersteuning van de verdere kwaliteitsverbetering het beste georganiseerd kan worden. Bij de uitwerking van dit plan zal ook de positie van de WEC-raad in oprichting en de samenwerking met de stuurgroepen WSNS+ en Kwaliteit van zorg in het VMBO de nodige aandacht moeten krijgen. Inhoudelijk zal het plan aan moeten sluiten op de vele reeds lopende activiteiten in de sector. In het voorjaar zal de besluitvorming over het plan afgerond moeten worden.

2. Indicatiestelling

Sinds 1 augustus worden leerlingen niet meer door de speciale school toelaatbaar verklaard maar door een onafhankelijke commissie voor de indicatiestelling. Dat deze indicatie geschiedt op basis van landelijk vastgestelde criteria is een tweede verandering. Een beter controleerbare, objectieve indicatiestelling in het speciaal onderwijs vraagt om transparantie en zorgvuldigheid. Mijn inzet is om daarbij onnodige bureaucratie te voorkomen. In de praktijk moeten de uitvoeringslasten zoveel mogelijk beperkt worden.
Ik heb de berichten over de bureaucratie rond de indicatiestelling ook vernomen. Ik heb direct contact opgenomen met de LCTI (Landelijk commissie toezicht indicatiestelling). Daaruit bleek dat een deel van de problemen aanloopproblemen zijn en een deel voortkomt uit de dossierinzending naar de LCTI. Ik heb de LCTI gevraagd in haar adviezen voorstellen voor vereenvoudigingen in de indicatiestelling op te nemen.
Het schooljaar 2002–2003 is benut om ervaring op te doen met de indicatiestelling. Er zijn proef-commissies voor de indicatiestelling (CvI) ingesteld. De voorloper van de Landelijke commissie toezicht indicatiestelling (LCTI) de tijdelijke commissie advisering indicatiestelling (TCAI) heeft dit proefjaar begeleid en geëvalueerd. Over dit proefjaar heeft de LCTI zeven rapporten uitgebracht (zie bijlage). Het betreft één rapport over de ervaringen van CvI's;
– drie afzonderlijke rapporten over CvI's in elk cluster van Regionale expertisecentra (REC's);
– drie rapporten over verschillende onderwerpen, te weten:
• «de beredeneerde afwijking»
• de «negatieve indicaties» en
• «de beperking in de onderwijsparticipatie».

Op basis van het proefjaar heeft de LCTI een tweetal voorstellen gedaan die het proces van indicatiestelling vereenvoudigen en verbeteren.
– Bij kennelijk stabiele kindkenmerken mag het onderzoek ouder zijn dan één jaar, zodat workload voor ouders, aanleverende instanties, school en REC aanzienlijk kan verminderen (zie brief LCTI in bijlage). Het aanleveren van onderzoek is voor ouders een last. Zeker als zij van mening zijn dat de beperkingen van hun kind overduidelijk zijn. Ook voor REC's is het aanleveren van onderzoek een last als ouders niet in staat zijn het onderzoek zelf aan te leveren en het REC het onderzoek moet uitvoeren. Recent onderzoek is alleen noodzakelijk als er ontwik-

keling is in de handicap of stoornis of in de belemmering van de onderwijsparticipatie. Gaat het om een stabiel kenmerk, zoals doofheid, dan kan bestaand onderzoek van oudere datum volstaan. Dit scheelt voor ouders, REC's en scholen veel onnodig werk.
– Vereenvoudiging van toezending van papieren dossiers aan de LCTI (zie brief LCTI in bijlage). De LCTI baseert haar toezicht op alle digitale protocollen en een steekproef van de papieren dossiers. In de wet staat dat de CvI's alle papieren dossiers naar de LCTI moeten sturen. Zij ervaren dit als onnodige bureaucratie. De LCTI heeft mij een voorstel gedaan dat geen dossiers meer opgestuurd hoeven te worden die niet gebruikt worden bij uitoefening van het toezicht. Ik heb dit voorstel positief ontvangen omdat hiermee de administratieve last sterk kan worden teruggedrongen terwijl de kwaliteit van het toezicht niet in het gedrang komt. De bijbehorende wetswijziging heb ik in gang gezet. Gelet op de door de REC's ervaren administratieve last ga ik ermee akkoord dat reeds met ingang van 2004 gewerkt wordt in lijn met de aangekondigde wetswijziging.

In de begeleidende brief bij de evaluatierapporten doet de LCTI de volgende aanvullende voorstellen:
– Het verminderen van onnodig logopedisch en/of psychodiagnostisch onderzoek bij criteria voor slechthorende, lichamelijk gehandicapte en langdurig zieke kinderen. Zoals al gesteld is het aanleveren van onderzoek een last voor ouders, REC's en school. Voor het vaststellen van een handicap of stoornis zijn onderzoeken noodzakelijk. Dat betekent niet dat ook de gehele testbatterij noodzakelijk is. Zo is , als voorbeeld, voor langdurig zieke kinderen psychodiagnostisch onderzoek nodig om aan te tonen dat de beperking ook een beperking voor de onderwijsparticipatie inhoudt. IQ-tests maken vaak deel uit van psychodiagnostisch onderzoek. In het geval van langdurige ziekte is een IQ-test echter niet noodzakelijk. Voor deze indicatiestelling wordt nu geadviseerd dit achterwege te laten. Dit scheelt veel tijd en geld. De LCTI zal per handicap of stoornis concretiseren welk onderzoek toereikend is.
– Vereenvoudiging van het aantonen dat de gedragsproblematiek integraal van karakter is in cluster 4. Sommig onderzoek is in uitkomst veelomvattend. Mocht uit het onderzoek naar een gedragsstoornis al blijken dat deze stoornis integraal van karakter is dan kan worden afgezien van een rapportage van het maatschappelijk werk. Ook dit scheelt in het aanleveren van onderzoek.
– Alternatief voor het vaststellen van een stoornis met behulp van het DSM IV-classificatiesysteem. Het is voor de bevoegd deskundigen soms onmogelijk om met behulp van de DSM IV classificatie de gedragsstoornis vast te stellen. Terwijl voor de school en de ouders duidelijk is dat extra zorg noodzakelijk is, kan aan een belangrijk criterium voor de indicatiestelling niet voldaan worden. De LCTI studeert op alternatieven voor dit classificatiesysteem en stelt nu een eerste alternatief voor. Indien de ernst van de stoornis niet met behulp van DSM IV vastgesteld kan worden dan is het, op voorstel van de LCTI, ook mogelijk om de ernst van de stoornis aan te tonen door verleende gerichte, geïndiceerde jeugdhulpverlening. Als uit de resultaten van deze hulpverlening blijkt dat na een half jaar weinig of geen vooruitgang is geboekt, dan is de ernst van de stoornis voldoende aangetoond voor indicatiestelling voor speciaal onderwijs. Later in het jaar zal dit criterium verder worden verbeterd, verwacht de LCTI. De CvI's kunnen op deze wijze eenvoudiger overgaan tot indicatie en hoeven minder gebruik te maken van de arbeidsintensieve methode van de «beredeneerde afwijking».
– Verduidelijking van het begrip communicatieve incompetentie in het criterium voor ernstige spraak- en taalmoeilijkheden. Het begrip

communicatieve incompetentie geeft veel verwarring bij ouders, REC en CvI. Aangezien in dit geval vooral sprake is van autisme in cluster 2 kan met begripsverheldering veel verwarring worden voorkomen.
– Vereenvoudiging in de criteria voor leerlingen met een verstandelijke handicap (IQ onder de 60 en tussen 60 en 70). Uit het dossieronderzoek van de LCTI blijkt dat het voor leerlingen met een IQ lager dan 60 niet noodzakelijk is om ook een geringe sociale redzaamheid aan te tonen. Dit scheelt een onderzoek per indicatie. Uit hetzelfde onderzoek bleek de grens voor het criterium leerachterstand onjuist. Ook dit wordt aangepast.
– Verbetering van het gebruik van en verkorting van het onderwijskundig rapport door basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs. Veel reguliere en speciale scholen hebben moeite met het maken van een onderwijskundig rapport. De LCTI zal het model voor het onderwijskundig rapport aanpassen op bruikbaarheid en het tevens korter maken.
– Verbetering toelichting van het criterium toereikendheid van zorg in het regulier onderwijs bij herindicatie. Speciale scholen blijken moeite te hebben om voor de herindicatie van leerlingen in te schatten of de zorg in de reguliere setting toereikend zou kunnen zijn, of dat toch nog altijd speciale zorg noodzakelijk is. In de criteria zal dit onderdeel verduidelijkt worden, zodat speciale scholen beter in staat zullen zijn deze informatie in het onderwijskundig rapport op te nemen.
– Opnieuw informeren van scholen over mogelijkheden van observatie en preventieve ambulante begeleiding. De LCTI adviseert deze informatievoorziening te intensiveren, zodat leerlingen beter geïndiceerd kunnen worden, dan wel voorkomen kan worden dat leerlingen naar het speciaal onderwijs moeten.

Naast deze acht concrete voorstellen geeft de LCTI aan op twee andere terreinen activiteiten te ondernemen om de indicatiestelling te verbeteren. Het betreft de volgende knelpunten:
– verdere alternatieven voor DSM-IV-methode om een stoornis aan te tonen;
– oplossingen voor het vaststellen van een spraak-taalstoornis.

Ik heb veel waardering voor het werk dat de LCTI heeft verzet en voorstellen die zij mij heeft gedaan. De tien concrete voorstellen van de LCTI neem ik integraal over. Daar waar het om verduidelijkingen gaat heeft de LCTI de CvI's nog voor de kerstvakantie voorgelicht. Daar waar wijziging in wet- en regelgeving nodig is, heb ik het traject in gang gezet. De bijgestelde ministeriële regeling over de criteria zal zoals voorgeschreven bij uw Kamer worden voorgehangen. Met de implementatie van de adviezen van de LCTI wordt tegemoet gekomen aan de motie die is ingediend bij de behandeling van de rijksbegroting 2004, waarin verzocht werd om vereenvoudiging van de indicatiestelling (motie 65).
Ik hecht echter ook aan een beheerste instroom in het (V)SO. Een vereenvoudiging van de indicatiecriteria betekent dus niet dat indicatiecriteria ook worden verruimd of verbreed.

3. Onderwijsinhoudelijke ontwikkelingen

Kerndoelen

Door de SLO zijn kerndoelen ontwikkeld voor het (voortgezet) speciaal onderwijs. Daarbij is uitgegaan van kerndoelen voor normaal lerende kinderen, zeer moeilijk lerende en meervoudig gehandicapte kinderen waarbij per cluster aanpassingen, specificaties of aanvullingen zijn toegevoegd. Voor de doelgroepen in het voortgezet speciaal onderwijs zijn kerndoelen beschikbaar voor zeer moeilijk lerenden, meervoudig gehandi-

capten en leerlingen die niet in staat zijn een diploma te halen, maar wel op de arbeidsmarkt kunnen functioneren. Voor de laatste doelgroep zijn kerndoelen arbeidstoeleiding ontwikkeld.
De komende jaren zullen vooral in het teken staan van de implementatie. Met het onderwijsveld wordt de komende maanden gesproken over de wijze waarop de kerndoelen worden ingevoerd en de wijze waarop het toezicht van de onderwijsinspectie zal worden vormgegeven. Er zal een start worden gemaakt met het uitwerken van de kerndoelen in leerlijnen, tussendoelen en andere instrumenten die nodig zijn voor de implementatie van de kerndoelen in de dagelijkse onderwijspraktijk. Ook zal komend jaar een begin worden gemaakt met de implementatie van onder meer instrumenten op het terrein van de kwaliteitszorg, de handelingsgerichte diagnostiek en arbeidstoeleiding.

Arbeidstoeleiding

Op het terrein van de arbeidsvoorbereiding en -toeleiding van leerlingen in het vso zijn verschillende activiteiten gaande of in voorbereiding.
In een groot aantal projecten wordt ervaring opgebouwd. Reeds enige tijd lopen er in diverse sectoren van het VSO projecten welke vanuit het EU-programma «Equal» worden gefinancierd. Deze projecten zijn gericht op ontwikkelactiviteiten in het kader van versterking van de arbeidstoeleidende functie van het betreffende VSO-onderwijs, waartoe ook de inzet van stages behoort. Verder ligt momenteel bij de EU het verzoek om ook voor het VSO uitvoeringsprojecten arbeidstoeleiding met subsidie vanuit het ESF mogelijk te maken. Voor scholen voor praktijkonderwijs, waarmee men vaak samenwerkt, is dat al mogelijk. Deze projecten treden in de plaats van de lopende eertijds vanuit de wet REA gefinancierde projecten. Omdat de toestemming vanuit Brussel een jaar later af zal komen dan eerder gepland (toestemming pas per 1-8-2004 in plaats van 1-8-2003), is de financiële overgangsregeling voor deze lopende projecten een jaar verlengd. Een andere reden voor deze opgelopen vertraging is dat de scholen meer tijd bleken nodig te hebben om tot een verantwoorde en goede ESF-aanvraag te komen. De resultaten en ervaringen met arbeidsvoorbereiding entoeleiding, o.a. van bovenstaande projecten, worden gebundeld en zullen gebruikt worden om de arbeidsvoorbereidende entoeleidende functie van het VSO nader vorm te geven. Een belangrijk instrument daarbij is het onlangs door de KPC groep ingerichte Landelijk Informatie- en Steunpunt Arbeidstoeleiding (LISA) voor speciaal onderwijs cluster 1 tot en met 4. LISA bestaat uit een kennisbank en een website met helpdesk. Daarnaast zal actief gewerkt worden aan kennisuitwisseling door het organiseren van een jaarlijkse conferentie en het opzetten van netwerken.

Plan van aanpak verbetering kwaliteit voortgezet speciaal onderwijs

In januari zal een plan van aanpak voor de verbetering van de kwaliteit van het voortgezet speciaal onderwijs gereed zijn. In overleg met vertegenwoordigers van de verschillende clusters is een vragenlijst opgesteld en zijn alle scholen en afdelingen voor voortgezet speciaal onderwijs telefonisch geïnterviewd.
Naast feitelijke informatie, wordt gevraagd naar het huidige aanbod aan onderwijs, de vraag naar onderwijs en de mogelijkheden aan die vraag tegemoet te komen evenals de knelpunten die men ondervindt in het realiseren van een vraaggestuurd kwalitatief goed aanbod.
In februari zal ik u informeren over de uitkomsten van het onderzoek en het plan van aanpak.

4. Wachtlijsten en thuiszitters

Individuele gevallen

In mijn brief van 16 september jl., (24 578, nr.55) heb ik u de stand van zaken gemeld met betrekking tot de geboden en te bieden hulp aan ouders van kinderen die thuis zitten.
Op dit moment wordt door de Onderwijsconsulenten nog voor 9 kinderen naar een oplossing gezocht, 4 ouders hebben niet gereageerd op het aanbod van de Onderwijsconsulenten. Voor 1 leerling wordt door het ministerie nog gewerkt aan een definitieve oplossing en voor 1 leerling kon geen onmiddellijke oplossing worden gevonden omdat hier plaatsing in een zorginstelling nodig is en de betrokken zorginstelling geen ruimte heeft. Verwacht wordt dat dit kind in januari 2004 geplaatst wordt.
Met de ouders van kinderen die niet thuiszitten, maar waar sprake is van een andere situatie zijn, waar nodig, afspraken gemaakt over het vervolg of is ouders de mogelijkheid geboden contact op te nemen als daar behoefte aan is.
Van de 150 kinderen waar het om gaat, hebben 96 een stoornis in het autistisch spectrum en zijn 26 kinderen hoogbegaafd. Ouders geven aan dat het de scholen ontbreekt aan deskundigheid om deze kinderen op de juiste wijze op te vangen en te ondersteunen. Om dit probleem op te lossen zijn binnen scholen meer structurele activiteiten nodig op het terrein van de deskundigheidsbevordering van leerkrachten en scholen.

Onderwijs aan leerlingen met autisme

Door het ministerie is in 2001 een Landelijk Netwerk Autisme (LNA) ingesteld om de kwaliteit van het onderwijs aan leerlingen met autisme structureel te verbeteren. Daarnaast is sinds oktober jl. in elk REC een steunpunt autisme operationeel.

Deze steunpunten hebben de volgende taken:
– geven van voorlichting aan scholen voor regulier en speciaal (basis-)onderwijs en voortgezet onderwijs;
– deskundigheidsbevordering van leerkrachten en ambulant begeleiders op het terrein van autisme; eenmalige consultaties;
– verzorgen basiscursus autisme.

Onder auspiciën van het LNA is een publicatie «Autisme in de Klas» gepubliceerd voor het basisonderwijs. Dit boekje voorziet duidelijk in een behoefte. De basiscursus «Autisme in de Klas» die door de steunpunten autisme aan het regulier en speciaal (basis-)onderwijs tegen kostprijs wordt gegeven, vindt eveneens goed aftrek. De website van het LNA wordt zowel door ouders als leerkrachten goed bezocht. Onlangs zijn gebruikers geraadpleegd over de inhoud en vormgeving van de website. Op basis daarvan zal de inhoud van de website nog beter worden aangepast aan de specifieke wensen en behoeften.

Uit de gegevens blijkt dat leerlingen met autisme vooral in het voortgezet onderwijs problemen tegenkomen. Deze problemen hebben betrekking op het ontbreken van deskundigheid in het regulier onderwijs of het gebrek aan voldoende passend voortgezet speciaal onderwijs.
Om de deskundigheid van het regulier voortgezet onderwijs te bevorderen:
– wordt de basiscursus autisme aangevuld met materiaal afgestemd op de specifieke situatie in het voortgezet onderwijs (verschillende docenten, lokaalwisselingen, lesuitval e.d.);
– zal een aparte katern bij het boekje «Autisme in de Klas» worden ontwikkeld voor het voortgezet onderwijs;
– is versneld ingezet op de netwerkvorming in de regio door de steun-

punten autisme. In samenwerking met de projecten «Kwaliteit in de Zorg» en «WSNS+» worden scholen voor regulier onderwijs betrokken bij de regionale netwerken autisme en worden zorgstructuren ontwikkeld om leerlingen met autisme goed en tijdig te helpen. Deze zorgstructuren kunnen overigens ook gebruikt worden voor de hulp aan leerlingen met dyslexie of ADHD en hoogbegaafde leerlingen;
– is een flyer over de activiteiten van het LNA en de steunpunten gemaakt, die onder scholen en instellingen zal worden verspreid.

De door ouders genoemde knelpunten in het ontbreken van passend (diplomagericht) onderwijs worden meegenomen in de inventarisatie van de knelpunten in het voortgezet speciaal onderwijs die op dit moment plaatsvindt. Een plan van aanpak voor de verbetering van het aanbod en de spreiding van dit type onderwijs wordt in januari 2004 verwacht. Met de uitvoering van dit plan, dat overigens niet alleen is gericht op het onderwijs aan leerlingen met autisme, wordt in 2004 in overleg met het betrokken onderwijsveld gestart.

Onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen

De ouders van hoogbegaafde kinderen in zowel de po als de vo-leeftijd geven aan dat het op scholen vaak ontbreekt aan de juiste deskundigheid. De kinderen raken daardoor gedemotiveerd, halen slechte resultaten en vertonen depressief en/of ander probleemgedrag. Veel kinderen komen daardoor voor korte of langere tijd thuis te zitten. Ouders willen dat hun kind weer met plezier naar school gaat.
Door OCW wordt al beleid gevoerd op het terrein van hoogbegaafdheid, waaronder deskundigheidsbevordering voor scholen via het Informatiepunt bij CPS, materiaalontwikkeling en wetenschappelijk onderzoek. Daarnaast is in 2003 gestart met het stimuleren van een landelijk dekkend netwerk van reguliere VO-scholen, die in hun regio expertisepunt willen zijn voor hoogbegaafdheid. Over enkele jaren kan er in elke regio zo'n expertiseschool zijn, die aangepast onderwijs en een zorgstructuur voor deze leerlingen heeft en een adviserende rol vervult naar andere scholen in de regio. Naast deze activiteiten wordt voorgesteld leerplichtambtenaren beter te informeren over hoogbegaafdheid en de gevolgen daarvan voor het volgen van onderwijs, en de inspectie te verzoeken aandacht te schenken aan de wijze waarop het onderwijs aan hoogbegaafden wordt vormgegeven.

Inrichten crisisplaatsen

In de begroting zijn middelen gevonden voor het inrichten van 170 zogenaamde crisisplaatsen op jaarbasis. Met deze 170 plaatsen kunnen op jaarbasis ca. 500 kinderen geholpen worden. In september is aan cluster 4 gevraagd een plan te maken voor het inrichten van crisisplaatsen. Dit verzoek is gedaan aan cluster 4 omdat uit diverse bronnen blijkt dat gedragsproblematiek een belangrijk aspect is in de thuiszittersproblematiek. Aangetekend is dat de uitvoering zich niet alleen moet beperken tot leerlingen met een mogelijke cluster 4 indicatie.
Intussen heeft cluster 4 een plan opgesteld, waarin de volgende uitgangspunten zijn opgenomen:
– de doelgroep van het project zijn alle leerlingen die in beginsel nog niet geïndiceerd zijn, niet in een indicatietraject zitten, meer dan 4 weken zonder uitzicht op plaatsing thuiszitten en in principe zijn ingeschreven op een school en bekend zijn bij de leerplichtambtenaar;
– landelijk verdeeld over 5 regio's zullen thuiszittende leerlingen gedurende 13 weken worden opgevangen, geïndiceerd, onderwezen en voorbereid op het volgen van onderwijs;
– na afloop van de periode van 13 weken is de leerling met een

handelingsgericht advies in beginsel ingeschreven op een passende school;
– in elk geval kunnen 510 leerlingen per jaar op deze wijze geplaatst kunnen worden.

Dat het project zich in beginsel richt op nog niet geïndiceerde leerlingen heeft onder meer te maken met het feit dat voor geïndiceerde thuiszittende leerlingen de hulp van Onderwijsconsulenten en een advisering door de Adviescommissie Toelating en Begeleiding (ACTB) mogelijk is. Een tweede motivering hiervoor is gelegen in de eigenstandige verplichting die scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs hebben om geïndiceerde leerlingen toe te laten.
Het project zal zorgvuldig geëvalueerd worden. Als na een jaar blijkt dat deze wijze van opvang en doorgeleiding succesvol is, dan zal het project in een structurele vorm gecontinueerd worden.

Adviescommissie Toelating en Begeleiding

Onlangs is de Adviescommissie Toelating en Begeleiding (ACTB) onder voorzitterschap van mw. mr. Nicolai officieel geïnstalleerd. De ACTB bestaat naast de voorzitter uit vier leden: de hoogleraren Hermans en Zoontjes, wethouder Rensen en de oud hoofdinspecteur primair onderwijs Stobbelaar. De leden en de voorzitter hebben een ruime kennis en ervaring op een van de volgende terreinen: jeugdzorg, onderwijs, bestuur, onderwijswetgeving en gelijke behandeling. De ACTB is voor een periode van drie jaar ingesteld om een goede invoering van de leerlinggebonden financiering te waarborgen.
De ACTB heeft de volgende taken:
– uitbrengen van advies op verzoek van ouders en/of scholen voor regulier of speciaal basis- en voortgezet onderwijs over de daadwerkelijke toelating van geïndiceerde leerlingen op een school of over de besteding van het leerlinggebonden budget;
– uitbrengen van advies dat verplicht moet worden aangevraagd als ouders bezwaar maken tegen een beslissing van een bevoegd gezag om een leerling niet toe te laten dan wel tegen de besteding van het leerlinggebonden budget.

In geval van discussie over de besteding van het leerlingebonden budget kunnen ook regionale expertisecentra de commissie om advies vragen.
De ACTB kan de Onderwijsconsulenten vragen zich ter plaatse op de hoogte te stellen van de omstandigheden die tot het verzoek aan de commissie hebben geleid en daarover aan de commissie rapporteren.
De ACTB rapporteert het eerste jaar twee keer, de andere jaren een keer per jaar over de aan haar gevraagde adviezen.
Begin 2004 zijn diverse brochures beschikbaar om ouders en scholen te informeren over de activiteiten en werkwijze van zowel de onderwijsconsulenten als de ACTB.

Onderwijsconsulenten

Sinds oktober 2002 kunnen ouders van kinderen met een handicap of stoornis een beroep doen op de Onderwijsconsulenten als zij problemen ervaren met het plaatsen van hun kind op een reguliere of speciale school. Onderwijsconsulenten zijn mensen met ruime (onderwijsinhoudelijke) kennis en ervaring op het gebied van onderwijsdeelname van leerlingen met een handicap of stoornis binnen het regulier en speciaal onderwijs. Inmiddels zijn ruim twintig Onderwijsconsulenten, verspreid over Nederland, actief. Ongeveer 200 ouders hebben de weg naar de Onderwijsconsulenten inmiddels gevonden. De Onderwijsconsulenten hebben in de helft van die zaken een advies uitgebracht. De meeste adviezen hebben geleid tot een succesvolle plaatsing van de leerling. In die gevallen waar

bemiddeling en advisering van de Onderwijsconsulenten niet hebben geleid tot een succesvolle oplossing kan de Adviescommissie Toelating en Begeleiding gevraagd worden een advies uit te brengen.

Leerplicht

Met zowel de VNG als de NVLA is naar aanleiding van het AO op 19 juni jl. over thuiszitters overleg gevoerd. Knelpunten die uit deze overleggen naar voren kwamen bleken, naast de gebreken in de administratie vooral ook te liggen op de volgende terreinen:
– verwijdering is voor het primair onderwijs anders geregeld dan voor het voortgezet onderwijs, een school voor voortgezet onderwijs mag een leerling niet uitschrijven als er geen andere school is gevonden, een school voor primair onderwijs mag dit wel als na 8 weken geen andere school is gevonden;
– schorsing is niet wettelijk geregeld. Daarmee hebben scholen de mogelijkheid leerlingen langdurig te schorsen;
– melding van absoluut of relatief verzuim gebeurt door scholen niet altijd tijdig en adequaat. Het gevolg daarvan is dat de betrokken leerling niet bekend is bij de leerplichtambtenaar.

Op basis van het gevoerde overleg worden in het vervolgoverleg de mogelijkheden bekeken om de wetgeving op bovenstaande terreinen aan te scherpen. Daarbij is het primair van belang dat scholen zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheid en van de mogelijkheden om hulp te vragen.

5. Afstemming onderwijs/zorg

Samenwerkingsprojecten KDC – cluster 3

Per 1 augustus 2003 is verlenging van de subsidieperiode van de samenwerkingsprojecten tussen kinderdagcentra en cluster 3 scholen afgelopen. Vanaf die datum kunnen kinderen met een diepe en ernstige verstandelijke beperking en bijkomende problematiek via de landelijke indicatiestelling instromen in het onderwijs. Hoewel hiermee de projectperiode formeel is beëindigd, wordt het huidige schooljaar benut om verder te implementeren en te evalueren.
Het is dan ook tijdens dit schooljaar mogelijk om de kinderen zowel op een kinderdagverblijf als op een school in te schrijven. Met het ministerie van VWS wordt overleg gevoerd over de structurele inzet vanuit de AWBZ zorg in het onderwijs voor deze kinderen.
In het kader van de implementatie zijn door de diverse werkgroepen, waarin betrokkenen uit zowel het onderwijs als uit de zorg deelnamen, producten opgesteld ten aanzien van kindkenmerken, medewerkerprofielen, randvoorwaarden en curriculum. Deze producten zijn gebundeld in een eindrapport dat is aangeboden aan mij en de staatssecretaris van VWS en is verspreid onder scholen en kinderdagcentra. Inmiddels worden de producten goed gebruikt door scholen om het onderwijsaanbod verder vorm te geven. Hiervoor zal eveneens in de loop van dit schooljaar een curriculum beschikbaar komen dat is opgesteld door de Rijksuniversiteit Groningen.
Teneinde een beter beeld te krijgen van de samenwerkingsprojecten en het onderwijsaanbod aan de kinderen, zijn de samenwerkingsprojecten met een vragenlijst bezocht. Deze bezoeken zijn inventariserend van aard en zijn bijna afgerond. Ik verwacht de resultaten hiervan in januari te ontvangen.
Naast de ronde van de inspectie op de scholen, is een vragenlijst onder ouders verspreid waarmee de tevredenheid van ouders over het onderwijs aan hun kind wordt gepeild.
Op basis van de evaluatiegegevens en de producten die de

samenwerkingsprojecten hebben opgeleverd, zal in het voorjaar in overleg met het ministerie van VWS worden bekeken hoe het onderwijs- en zorgaanbod voor de kinderen met een diepe en ernstige verstandelijke beperking vanaf 1-8-2004 verder gestalte zal krijgen.

Onderwijs-zorgarrangementen cluster 3 en 4

Vorig jaar is, in overleg met het ministerie van VWS, een aantal projecten voor scholen en zorginstellingen gestart die waren gericht op het ontwikkelen van onderwijs-zorgarrangementen voor kinderen met een complexe problematiek en die als gevolg daarvan moeilijk plaatsbaar zijn in het onderwijs. De hoofddoelstelling van de projecten was het opleveren van overdraagbare modellen van onderwijs aan deze kinderen, met geïntegreerde inzet van de zorg. Onlangs zijn de projecten afgerond en zijn de resultaten beschikbaar gekomen. Alle projecten zijn hierbij begeleid door het Landelijk Centrum Onderwijs en Jeugdzorg. Er zijn o.a. modellen ontwikkeld voor een regionale aanpak van de uitvoering van zorg in relatie tot het onderwijs in cluster 3 en 4, voor de schakeling naar cluster 4-onderwijs vanuit een medisch kinderdagverblijf en voor de inzet van een jeugdhulpverlener op een cluster 4 school. De projecten hebben veel informatie opgeleverd over de manier waarop scholen en zorginstellingen in de praktijk kunnen samenwerken om de onderwijsdeelname van kinderen met complex gedrag te bevorderen.
Recent is een 2e tranche onderwijs-zorgarrangementen uitgezet, waardoor meer scholen ervaring op kunnen doen met het realiseren van een onderwijsaanbod aan kinderen met complex gedrag, in samenwerking met een zorginstelling.

Inzet van pgb's (AWBZ zorg) in het onderwijs

Over de mogelijkheden rondom de inzet van pgb's in het onderwijs (regulier en speciaal), in relatie tot het leerlinggebonden budget, is onduidelijkheid ontstaan. Aanleiding hiervoor was de invoering van de functionele indicatiestelling voor de AWBZ per 1 april jl. en de invoering van leerlinggebonden financiering per 1 augustus jl.
Ik ben met de staatssecretaris van VWS in overleg getreden over de reikwijdte van de AWBZ en de onderwijswetgeving. Dit heeft geresulteerd in een gedragslijn voor de inzet van AWBZ zorg in het onderwijs geldend voor het huidige schooljaar. Deze gedragslijn is door de staatssecretaris van VWS aan de Kamer toegezonden. Inmiddels is door het College van Zorgverzekeringen de gedragslijn verspreid onder de indicatieorganen en de Zorgkantoren. Op grond van deze gedragslijn kunnen ouders die voor de herindicatie van 1 april jl. een pgb tijdens onderwijstijd inzetten, in ieder geval het bestaande arrangement voortzetten gedurende het huidige schooljaar. Ook voor nieuw instromende leerlingen blijft de toekenningsmogelijkheid bestaan.
Over de periode na 1 augustus 2004 voer ik momenteel overleg met de staatssecretaris van VWS. Onderwerp van gesprek is de structurele verantwoordelijkheidsverdeling tussen onderwijs en zorg. Ter voorbereiding hier op voer ik gesprekken met een aantal scholen die ervaring hebben opgedaan met de inzet van pgb's tijdens onderwijstijd. Over het resultaat van de besprekingen wordt de Kamer in het voorjaar van 2004 geïnformeerd.

Onderzoek NIZW

In de moties 41 en 45, aanvaard bij de behandeling van het wetsvoorstel leerlinggebonden financiering wordt de regering verzocht de kamer te informeren over de belemmeringen in de regelgeving in de randvoorwaardelijke sfeer (zoals AWBZ zorg, vervoer en huisvesting) die de

toelating van kinderen met een handicap in het onderwijs kunnen hinderen. In reactie heb ik u geïnformeerd over het inventariserend onderzoek uitgevoerd door het NIZW naar regelingen ten behoeve van leerlingen met een handicap in het onderwijs. In deze voortgangsrapportage informeer ik u over de resultaten van het vervolgonderzoek, eveneens uitgevoerd door het NIZW naar de knelpunten in de regelgeving. Het onderzoek is gebaseerd op gesprekken met ouders, leerkrachten en andere betrokkenen uit het onderwijs. Het rapport bevat veel informatie en kan daardoor een waardevolle bijdrage leveren aan de verdere beleidsontwikkeling ten aanzien van leerlingen met een handicap en gedragsproblemen. Hierbij wordt opgemerkt dat het rapport geen kwantitatieve informatie over de omvang van de gesignaleerde knelpunten verschaft, waardoor op bepaalde onderdelen aanvullende informatie of onderzoek nodig zal zijn. Het rapport is bij deze rapportage gevoegd. In de bijlage 1) bij deze voortgangsrapportage wordt een gedetailleerde reactie gegeven op de afzonderlijke knelpunten in de verschillende domeinen.

Hierna zal ik reageren op de algemene conclusies en aanbevelingen zoals die in het rapport worden gegeven.

– *Stel de leerling en zijn ouders in alle opzichten centraal in het denken over (ondersteuning bij) onderwijsparticipatie voor leerlingen met een beperking.*
  Bij de invoering van leerling gebonden financiering is de versterking van de rol en de positie van ouders een centraal thema. Doelstelling hierbij is dat ouders meer zeggenschap krijgen bij de invulling van het onderwijs aan hun kind. Voorbeeld hiervan is het overleg over het handelingsplan.
– *Vereenvoudig aanvraag- en indicatieprocedures op vergaande wijze en bevorder de transparantie in de procesgang. Een indicatie voor het «rugzakje» moet automatisch toegang geven tot alle andere voorzieningen die nodig zijn om onderwijsdeelname mogelijk te maken.*
  Zoals u in de paragraaf over de indicatiestelling heeft kunnen lezen, wordt op korte termijn een eerste stap gezet in de vereenvoudiging van de indicatieprocedure. Ook in de toekomst zal dit een belangrijk aandachtspunt voor mij zijn, immers deregulering en transparantie zijn belangrijke speerpunten van mijn beleid. Daarnaast streef ik samen met de bewindslieden van VWS naar meer samenhang in de indicatiestelling. Daartoe zijn proefprojecten gestart gericht op licht verstandelijk gehandicapte jongeren. In het kader van het project Jong zal in de indicatiestelling één van de centrale thema's zijn.
– *Versterk de positie van ouders van leerlingen met een handicap, onder meer door uitbreiding van de Wet Gelijke Behandeling Gehandicapten / Chronisch Zieken naar het beleidsterrein onderwijs.*
  Met de invoering van LGF is de positie van ouders al aanzienlijk verbeterd. Ten aanzien van de uitbreiding van de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekten: Deze wet is per 1-12-2003 in werking getreden voor de terreinen beroepsonderwijs (= alle direct op de beroepsuitoefening gerichte onderwijs, dus het praktijkonderwijs, het middelbaar en hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs) en arbeid. Over het opnemen van primair en voortgezet onderwijs in deze wet zal binnenkort besloten worden in het kader van een in opdracht van OCW uitgevoerd onderzoek naar de consequenties daarvan.
– *Financier het speciaal onderwijs op basis van onderwijszwaarte in plaats van op leerlingaantallen.*
  De bekostiging van het speciaal onderwijs is voor een groot deel reeds gebaseerd op de zwaarte van de problematiek van de leerlingen die er aan deelnemen. Immers per onderwijssoort is een aparte bekostiging vastgesteld. Omdat ik mij ervan bewust ben dat er ook binnen een onderwijssoort aanzienlijke verschillen zijn in de zwaarte van de

handicap van de leerling en in de onderwijsbeperking die daarmee gepaard gaat, heb ik de LCTI gevraagd om te onderzoeken of het mogelijk is de bekostiging beter aan te laten sluiten bij de zwaarte van de handicap van een leerling. In dit kader onderzoekt de LCTI de mogelijkheden van functionele indicatiestelling. Ook het experiment Gewoon Anders zal hieraan een bijdrage leveren.

– *Verbeter de samenwerking tussen departementen en andere betrokken organisaties.*
  Voor het beleid ten aanzien van leerlingen met een handicap is veel overleg met andere betrokken departementen en relevante betrokken organisaties uit het veld noodzakelijk. Bij de totstandkoming van de wetgeving rondom leerling gebonden financiering is daarom overleg gevoerd met betrokkenen uit de onderwijssector, maar ook met andere departementen. Ook voor de verdere implementatie en evaluatie van de wetgeving vindt overleg met andere departementen plaats. Daarnaast is het Actieplan «Gelijke behandeling in de praktijk» een goed voorbeeld van een integraal beleidsdocument waarin alle leefgebieden van iemand met een handicap aan de orde komen. Ook het onderwijs maakt daarvan deel uit. De staatssecretaris van VWS is hiervoor coördinerend bewindspersoon.
– *Voor de uitwerking van de in het rapport gesignaleerde knelpunten wordt aanbevolen een interdepartementale werkgroep, onder leiding van het ministerie van OCW, in te stellen.*
  In mijn reactie op de analyse van de knelpunten komt naar voren op welke punten overleg wordt gevoerd met andere departementen. Daarnaast wordt in het kader van het Actieplan «Gelijke behandeling in de praktijk» vanuit de verschillende betrokken departementen een commissie van hoge ambtenaren ingesteld met als taak het vormgeven van inclusief beleid, zodat de belangen van mensen met een beperking beter tot hun recht komen in de beleidsmaatregelen van het kabinet.

Hulpmiddelenverstrekking vanuit onderwijs (afstemming Wet REA)

De nu vanuit de wet-REA verstrekte onderwijsvoorzieningen enhulpmiddelen zullen op termijn verstrekt worden op basis van onderwijswetgeving. Het gaat daarbij om alle onderwijssectoren; van basis- tot hoger onderwijs. Om e.e.a. voor te bereiden en te effectueren is op departementsniveau een ambtelijke taakgroep geformeerd. De benodigde wet- en regelgeving wordt in samenwerking met het ministerie van SZW ontwikkeld.
De huidige verstrekkingenpraktijk wordt als uitgangspunt gehanteerd voor deze overheveling. Deze wordt bepaald aan de hand van een registratieproject dat momenteel wordt uitgevoerd door de huidige verstrekkers: de Uitvoeringsorganen Werknemers Verzekeringen (UWV's). De resultaten van dit project worden naar verwachting medio 2004 opgeleverd.

6. Motie 65

Tijdens de begrotingsbehandeling heeft mevrouw Lambrechts c.s. een motie ingediend waarin de regering wordt verzocht het protocol, de procedure en de indicatiecriteria voor de indicatiestelling op zo kort mogelijke termijn te vereenvoudigen. In reactie hierop wil ik verwijzen naar de paragraaf over de indicatiestelling waarin de vereenvoudigingen die ik zo spoedig mogelijk wil realiseren zijn beschreven.
Voorts wordt de regering in de motie verzocht de financiering zo in te richten dat geld beschikbaar kan komen op het moment dat de indicatiestelling is afgerond en de zorg in de praktijk vorm moet gaan krijgen. In reactie op deze motie heb ik tijdens de begrotingsbehandeling aangegeven dat de scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs cluster 4 ook

dit schooljaar bekostiging ontvangen ten behoeve van ambulante begeleiding. De omvang van deze bekostiging is gebaseerd op het aantal ambulant begeleide leerlingen op 1 oktober vorig jaar en 16 januari van dit jaar. De t-1 systematiek houdt in dat er enig verschil kan zijn tussen het bekostigde aantal leerlingen en het werkelijke aantal. Dat geldt voor de hele primair onderwijs sector. Van scholen wordt verwacht dat zij dit verschil organisatorisch oplossen.
Ten tijde van de begrotingsbehandeling beschikte ik nog niet over de telgegevens van 1 oktober jl. en kon ik dus niet overzien of de signalen waarop mevrouw Lambrechts haar vraag heeft gebaseerd daadwerkelijk een probleem vormen. Ik heb daarom voorgesteld om eerst de uitkomsten van de leerlingtelling af te wachten om te bekijken of er sprake van een zodanige groei is dat dit niet binnen de normale systematiek kan worden opgevangen.
Op dit moment worden de uitkomsten van de leerlingentelling nog verwerkt. Zoals ik tijdens de begrotingsbehandeling heb gezegd, heb ik geen middelen om de t-1-bekostiging om te zetten in een t-bekostiging. Wel ben ik bereid om gericht te zoeken naar oplossingen. Ik heb hiervoor eenmalig € 600 000 binnen de begroting gereserveerd.

7. Evaluatie

Het onderzoeksprogramma Leerlinggebonden financiering is geschreven door Dr. S.J. Pijl van GION/ Rijksuniversiteit Groningen, in nauw overleg met het ministerie van OCW. Hieraan vooraf ging een inventarisatie van evaluatievragen die in de loop van het wetgevingsproces aan de orde zijn geweest en in relevante documenten zijn neergelegd. Hieronder zijn begrepen de Handelingen van de Tweede en Eerste Kamer. Deze verzameling van evaluatievragen vormt de basis voor het nu voorliggende onderzoeksprogramma.
De evaluatie is gegroepeerd rond de aandachtsgebieden REC-vorming, Indicatiestelling, Integratie, Ouders en Kinderen, Onderwijsdeelname. Gekozen is voor een opzet die maximale informatievoorziening paart aan een efficiënt gebruik van bestaande informatiestromen, aangevuld met gericht onderzoek. Deze aanpak levert ook de minste belasting op voor het onderwijsveld. Het onderzoeksprogramma vermeldt alle activiteiten in het kader van informatieverzameling die voor LGF plaatsvinden. Dit om hiaten en doublures te voorkomen. Veel van die informatie wordt al verzameld door de onderwijsinspectie en door de LCTI en vraagt daarnaast geen specifiek onderzoek. Specifiek onderzoek wordt alleen uitgevoerd als de informatie niet door inspectie of LCTI wordt aangeleverd. Dit onderzoek vindt plaats onder verantwoordelijkheid van de stuurgroep Beleids Onderzoek Primair Onderwijs (BOPO), gelieerd aan NWO.
In 2003 is al onderzoek aanbesteed gericht op het toelatingsbeleid van reguliere scholen, op maatregelen die reguliere scholen treffen voor lgf-leerlingen, op de onderwijskudige en sociaal/medische ontwikkeling van deze leerlingen en op de positie van ouders bij de keuze voor speciaal of regulier onderwijs. De resultaten van dit onderzoek komen in het najaar van 2004 beschikbaar.

Tot slot

Zoals uit bovenstaande blijkt is de implementatie van de wettelijke regeling LGF nog in volle gang. Op alle onderdelen wordt voortgang geboekt. Ook in het komende jaar 2004 zullen er verdere stappen gezet worden om de kwaliteit van het onderwijs aan gehandicapte kinderen verder te verbeteren. In het najaar van 2004 zal dan een eerste samenhangende evaluatie plaatsvinden van de effecten van de nieuwe wetgeving. Het verschijnen van deze evaluatie is reden om nu geen voortgangsrapportage voor het najaar aan te kondigen. Mocht daartoe aanleiding zijn, dan zal ik u tussen-

tijds informeren over belangrijke nieuwe ontwikkelingen. Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
M. J. A. van der Hoeven

Reactie op knelpunten NIZW-rapport

Het rapport signaleert knelpunten in de verschillende domeinen. Voor de goede orde zij hier nog eens benadrukt dat het rapport geen kwantitatieve informatie over de omvang van de gesignaleerde knelpunten bevat. Hierna volgt een reactie op elk van de genoemde knelpunten:

Leerlingenvervoer

Het leerlingenvervoer valt onder de verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur. De kwaliteitsaspecten van dit vervoer liggen derhalve eveneens op het terrein van de gemeente. Ik ga in overleg met de VNG en het ministerie van VWS over leerlingenvervoer van en naar (tijdelijke) vormen van opvang. Hierbij dient te worden bekeken wat de omvang van de behoefte aan vervoer van school naar opvang is en in hoeverre dit tot de verantwoordelijkheid van onderwijs strekt of dat hiervoor de ouders of de zorginstelling verantwoordelijk zijn.

Huisvesting

– scholen denken te laat over aanpassingen. Basisscholen ondernemen pas actie nadat zij worden geconfronteerd met een leerling met een handicap en nadat is nagegaan welke aanpassingen noodzakelijk zijn. Gelet op de hoge kosten die aanpassingen vaak met zich mee brengen, acht ik het aanvaardbaar dat de voorzieningen die worden getroffen, zijn toegesneden op de handicap.
– Scholen kiezen voor onderhoud in plaats van voor aanpassingen. In een aantal gevallen, bijvoorbeeld als de school periodiek veel uitgaven heeft voor onderhoud, zal er in de praktijk vaak een afweging op schoolniveau moeten worden gemaakt. Dit zal per concrete situatie moeten worden bezien.
– Lange tijdsduur van aanvragen. Veel aanpassingen in de huisvesting zijn ingrijpend en kostbaar. Voor bijvoorbeeld het bestellen en installeren van een lift, zijn 6 maanden nodig. Het verdient aanbeveling dat ouders tijdig hun kind aanmelden voor plaatsing op de school, zodat aanpassingen op tijd gerealiseerd kunnen worden.

Hulpmiddelen

– Er is geen onafhankelijk advies over keuzemogelijkheden van hulpmiddelen. De uitvoering van het verstrekkingenbeleid ligt bij de betreffende uitvoeringsorganen, waarbij overwegingen van efficiency en beheersing van de kosten ten grondslag kunnen liggen aan de plaatselijke keuze voor specifieke hulpmiddelen en leveranciers.
– Onduidelijk waar de hulpmiddelen kunnen worden aangevraagd.

Ik ga er van uit dat een flink deel van deze onduidelijkheid is weggenomen door het uitbrengen van de door het NIZW opgestelde brochure «Het bos door de bomen». Deze brochure bevat een uitputtend overzicht van regelingen, vergoedingen en hulpmiddelen voor leerlingen met een handicap. Verder is veel informatie te verkrijgen bij de verstrekkers van de voorzieningen en op de web-sites van de verschillende gehandicaptenorganisaties.

– Scholen voor (v)so hebben soms te weinig geld voor noodzakelijke en versnelde aanschaf nieuwe hulpmiddelen (verdichtingsproblematiek). In principe zijn in het speciaal onderwijs de meeste hulpmiddelen en aanpassingen aanwezig om de aldaar aanwezige leerlingen op adequate wijze onderwijs te geven. De bekostiging is daarop ingesteld. Wel is daarin rekening gehouden met redelijke afschrijftermijnen van alle aan te schaffen inventaris. Dit betekent dat niet altijd op ieder gewenst moment de nieuwste hulpmiddelen aangeschaft kunnen

worden, als de «oude» hulpmiddelen nog niet zijn afgeschreven. Scholen zullen met de ter beschikking staande ruimte creatief en pro-actief om moeten gaan. Overigens zal de voorgenomen invoering van lumpsumbekostiging en het vervallen schotten tussen materiële en personele bekostiging de mogelijkheden voor scholen in deze vergroten.

– Hulpmiddelendepots ontbreken in het reguliere onderwijs. Vanwege de kosten van het aanhouden en beheren van een dergelijk depot, de vaak grote specificiteit van de verstrekte hulpmiddelen en het gevaar van veroudering van de voorraad is niet gekozen voor de inrichting van de bedoelde depots. Verder zijn veel hulpmiddelen ook zowel in de persoonlijke als in de schoolsituatie nodig. De voorkeur wordt gegeven aan een zo kort mogelijk houden van de aanvraag- en toekenningenprocedure. In veel gevallen werkt het ook goed. In het kader van de bovenbeschreven overheveling zal hier nog eens extra aandacht worden besteed.
– Geen huiswerkcomputer voor leerlingen met verstandelijke handicap in het speciaal onderwijs. In het in het kader van de wet REA getroffen besluit «Regeling computervoorzieningen in het onderwijs 1999» wordt de verstrekking van een huiswerkcomputer aan verstandelijk gehandicapte kinderen uitdrukkelijk uitgesloten omdat van huiswerk in de zin van het oefenen van schoolse vaardigheden veelal geen sprake is. Voor visueel gehandicapte leerlingen en motorisch gehandicapte leerlingen wordt een dergelijke voorziening tevens verstrekt als intermediair om de communicatie tussen de huiswerkmakende leerling en de leerkracht te vergemakkelijken. De computer zet bijvoorbeeld voor de blinde leerling en de leerkracht naar behoefte tekst om in geschreven of braille- of gesproken vorm.
– Problemen met software voor leerlingen met een visuele handicap. Door het instituut voor onderwijs aan visueel gehandicapten «Bartimeus» in samenwerking met de ouderorganisatie «Fovig» wordt met subsidie van OCW een project uitgevoerd (Software in zicht) dat erop gericht is veel gebruikte onderwijssoftware voor visueel gehandicapten aan te passen. De resultaten hiervan worden landelijk beschikbaar gesteld.
– Te weinig tolken en de eerste aanvraag is lastig. Omdat het om een zeer dure voorziening gaat, welke bovendien op maat getroffen dient te worden, dient de indicatiestelling zorgvuldig te geschieden. Daarbij speelt ook een rol dat efficiënt met de nu nog beperkte capaciteit dient te worden omgegaan.

Een achterstand in de beschikbaarheid van tolken is opgelopen bij de overgang van de vroegere mbo-opleiding naar een gewenste hbo-opleiding. De mbo-opleiding is op instigatie van het dovenveld afgebouwd nog voordat de hbo-opleiding kon starten. Omdat de hbo-opleiding vier jaar duurt moest vervolgens vier jaar gewacht worden op nieuw opgeleide tolken. Inmiddels levert de hbo-opleiding in Utrecht elk jaar nieuwe tolken af. Bovendien is de aanvankelijke jaarlijkse limitering van de instroom losgelaten. Hierdoor kan verwacht worden dat dit probleem op termijn zal verdwijnen. Overigens is de verwachting dat de huidige (geprognosticeerde) behoefte aan doventolken weer wat kan dalen als gevolg van het op steeds grotere schaal aanbrengen van cochleaire implantaten bij dove kinderen, waardoor bij veel van deze kinderen de balans omslaat van een gebarentaalaanpak naar een orale aanpak.

Zorg

– Onduidelijkheid over hoe zorg (pgb of zorg in natura) in het onderwijs kan worden ingezet. Op dit punt ben ik in de voortgangsrapportage zelf uitgebreid ingegaan. à Indicatiestelling voor de AWBZ is een langdurig traject. Het verkrijgen van een indicatie voor AWBZ zorg vindt plaats

via de Regionale Indicatieorganen. Voor het proces van indicatiestelling zijn protocollen en voorschriften opgesteld. Door de indicatieorganen worden deze voorschriften nageleefd. Veel ouders van kinderen met een handicap zijn aangewezen op zowel een indicatie voor AWBZ zorg als voor het speciaal onderwijs. Het verkrijgen van meerdere indicaties voor verschillende voorzieningen neemt veel tijd in beslag voor zowel ouders als instanties. Door het ministerie van VWS is daarom gestart met proefprojecten gericht op kinderen met een licht verstandelijke handicap waarbij meerdere vormen van indicatiestelling tot één worden samengebracht. Hierbij wordt ook de indicatiestelling voor het speciaal onderwijs betrokken. Bekeken wordt op welke wijze in de praktijk samenwerking en afstemming gerealiseerd kan worden bij de indicatiestelling voor zorg en onderwijs.

– De houding van scholen ten opzichte van pgb's wisselt sterk en er zijn bij scholen vragen over de organisatie van zorg op school. AWBZ zorg, in de vorm van een pgb of in natura, is een individuele voorziening voor een leerling met een handicap. Indien zorg wordt ingezet in onderwijstijd (zie de gedragslijn rondom AWBZ zorg in het onderwijs), betekent dat voor scholen dat een leerling een zorgmedewerker met zich meebrengt. Dit vraagt afstemming met het onderwijsprogramma. Gebleken is dat veel scholen vragen hadden omtrent de inbedding van de externe zorg in het onderwijs op de school. Daarom is voor de inzet van AWBZ zorg in onderwijstijd een modelprotocol opgesteld. Het protocol biedt een handvat voor scholen om de inzet van pgb's op school vorm te geven. In het onderwijsveld zijn al scholen die gebruik maken van dit protocol zodat zij de inzet van zorg in het onderwijs op een voor hen zo goed mogelijke wijze kunnen organiseren.
– Er zijn diverse meningen over therapie op school. In de structurele bekostiging van het onderwijs, zijn vergoedingen opgenomen voor ondersteunend personeel in het onderwijs. Op basis van normbedragen ontvangt elke school bijvoorbeeld beperkte formatie voor een orthopedagoog of een ergotherapeut ter ondersteuning van het onderwijs. Scholen zijn vrij om deze ondersteunende functies wel of niet in te zetten al naar gelang de populatie op de school. Deze formatie is niet bedoeld voor therapeutische behandeling van individuele leerling. Over de afstemming van taken tussen zorg en onderwijs voer ik overleg met VWS.
– Knelpunten ten aanzien van arbeidstoeleiding. Op het terrein van de arbeidsvoorbereiding en -toeleiding van leerlingen in het vso zijn verschillende activiteiten gaande of in voorbereiding.

In een groot aantal projecten wordt ervaring opgebouwd in de tekst van de voortgangsrapportage is hier al uitgebreider op ingegaan.

– knelpunten ten aanzien van aanpassingen in de onderwijsprogramma's en de examenprogramma's. Inbeginet voortgezet onderwijs worden dispensatiemogelijkheden meegenomen bij de aan de orde zijnde aanpassingsvoorstellen van de tweede fase. Voor het VMBO blijven de huidige dispensatiemogelijkheden van kracht.

Informatievoorziening

Een groot aantal van de gesignaleerde knelpunten heeft betrekking op het informeren van ouders, scholen en andere betrokkenen over de regelingen die er zijn voor leerlingen met een handicap of een gedragsprobleem. Bijkomende aspecten hierbij zijn een onduidelijk inzicht in het proces van aanvraag tot toekenning, verschillende loketten voor het indienen van een aanvraag en het onderling afstemmen van informatie tussen betrokken instanties. Een deel van de problemen zal worden opgelost door de acties die geëntameerd worden, mede naar aanleiding van het NIZW-rapport: namelijk het bekijken van de mogelijkheden voor afstemming bij de indicatiestelling voor zowel onderwijs als zorg en de

overheveling van de onderwijsvoorzieningen uit de REA naar de onderwijswetgeving. Daarnaast kunnen mogelijkheden als het vertrekken van actuele informatie over regelgeving via de web-site over leerlinggebonden financiering nader worden verkend. Wel wordt benadrukt dat aanvullend hierop iedere instantie een eigen verantwoordelijkheid heeft voor wat betreft de voorlichting naar anderen.

Positie en rol van ouders

Uit het rapport blijkt dat behoefte bestaat aan het versterken van de positie van ouders van een kind met een handicap of een gedragsprobleem. Aangegeven wordt dat ouderondersteuning onafhankelijk van het REC zou moeten plaatsvinden, dat de deskundigheid van ouders meer benut zou moeten worden bij bijvoorbeeld procedures voor indicatiestelling en dat professionals in hun omgang met ouders een betere aansluiting moeten zoeken bij de belevingswereld van ouders en hun kind.
De aanbeveling van een onafhankelijke ondersteuner voor ouders, los van het REC, wordt betrokken bij de eerste evaluatie van de wetgeving rondom leerlinggebonden financiering. Deze wettelijke taak van ouderondersteuning is nu wettelijk belegd bij het REC. Er is meer informatie vereist om na te gaan of deze taak moet worden herzien en of deze taak elders zou moeten worden belegd.